

- Kabmin pochynaye reformu polityky shchodo veteraniv: nazvano 8 holovnykh zavdan'. (2023, 30 bereznia). RBK-Ukrayina. <https://www.rbc.ua/rus/news/kabmin-pochinae-reformu-politiki-shchodo-1680185175.html> [In Ukrainian]
- Uryad zapustyv stratehichnyy proekt perekhodu vid viys'kovoyi sluzhby do tsyvil'noho zhyttia. (2023). Uryadovyy portal. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapustyv-stratehichni-proekt-perekhodu-vid-viiskovoi-sluzhby-do-tsyvilnoho-zhyttia> [In Ukrainian]
- Uryad hotuye stratehiyu povernennya viys'kovykh u myrne zhyttia za dosvidom NATO. (2023, 10 kvitnya). Slovo i Dilo. Analychnyy portal. <https://www.slovoidilo.ua/2023/04/10/novyna/suspilstvo/uryad-hotuye-stratehiyu-povernennya-vijskovykh-myrne-zhyttia-dosvidom-nato> [In Ukrainian]
- Prohrama diyal'nosti Kabinetu Ministriv Ukrayiny. Postanova KMU №4711 (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text> [In Ukrainian]
- Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo reformuvannya sluzhby zaynyatosti, sotsial'noho strakhuvannya na vypadok bezrobittya, spruyannya produktyvnyy zaynyatosti naselennya, u tomu chysli molodi, ta vprovadzhennya novykh aktyvnykh program na rynku pratsi: Zakon Ukrayiny № 2622-IKH (2022). <https://www.msp.gov.ua/news/22405.html> [In Ukrainian]

Заришнюк С., Андрейчук С.

Національний університет «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕХОДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Sofiia Zaryshniuk – Student, Department of Sociology and Social Work, sofiia.zaryshniuk.mszuuz.2022@lpnu.ua

Andreichuk Stanislav – Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Department of Sociology and Social Work, A_Stanislaw@ukr.net

Zhovnir S.

*The State Organization «Institute of Economics and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv*

UKRAINIAN REFUGEES IN EUROPE: MAIN TRENDS, INTEGRATION PROSPECTS, CHALLENGES FOR THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

Background: Russia's war against the Ukrainian people led to massive forced displacement of people in search of protection. The legal acts adopted at the level of the European Union and individual member states regulate the issue of providing broader protection and legal status to citizens fleeing the war in Ukraine, granting them the right to residence and access to the European labor market.

Purpose: To determine the prospects and risks of integration of temporary protection beneficiaries from Ukraine into the EU.

Methods: Methods of system analysis, statistical analysis, economic-mathematical methods, graphical, abstract-logical method.

Results: The integration of temporary protection beneficiaries from Ukraine into host societies may lead to irreversible emigration, loss of human capital, personnel shortages in the national labor market and create risks for the successful recovery and reconstruction of Ukraine and its economy after the end of the war.

Conclusion: It is important that citizens who left Ukraine for temporary protection return and work or develop their business for the benefit of the Ukrainian economy. For this, the Ukrainian authorities need to clearly define the prospects for post-war economic recovery and civil society development, implement European standards in the social and labor sphere, and create opportunities for decent work in Ukraine.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Refugees, Temporary protection beneficiaries from Ukraine, Labor migration, Integration, Labor market

Загарбницька російська війна проти українського народу вже призвела до багатьох жахливих наслідків: масової загибелі людей, кризи вимушеного переміщення, депортації і насильницького переміщення українців на територію країни-окупанта, широкомасштабних руйнувань, воєнного екоциду, економічних потрясінь. Російські воєнні злочини і злочини проти людяності спрямовані на знищення української культурної ідентичності, української нації і української державності. Реальна кількість вбитих, травмованих, зниклих безвісті українців невідома, а масштаби їхнього вимушеного переміщення для тимчасового захисту від війни є безпрецедентними.

Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) повідомляє, що число біженців з України в країнах Європи станом на кінець квітня 2023 р. наближається до 8,2 млн (UNHCR Operational Data). Для врегулювання питання надання більш широкого захисту і правового статусу біженцям з України, які втекли від війни, на рівні Євросоюзу та окремих держав-членів було прийнято низку відповідних нормативно-правових актів. Насамперед, Радою Європейського Союзу було одностайно ухвалено імплементаційне рішення 2022/382 від 4 березня 2022 р. про запровадження тимчасового захисту для людей, які тікають з України внаслідок російського вторгнення. За даними УВКБ ООН, станом на 25.04.2023 р. вже понад 5 млн українських біженців зареєстровані для тимчасового захисту або аналогічних національних схем захисту в Європі (UNHCR Operational Data). Спостерігаємо тенденцію до зростання цього показника упродовж місяця, порівняно з цифрою у понад 4,9 млн осіб станом на 20.03.2023 р.

За інформацією Євростату (Eurostat Statistics Explained), основними країнами, які прийняли найбільшу кількість бенефіціарів тимчасового захисту з України на кінець лютого 2023 р., стали Німеччина (1034,6 тис.), Польща (993,8 тис.) і Чехія (447,8 тис.). В кожній з таких європейських країн, як Іспанія, Італія, Болгарія, Румунія, Нідерланди, тимчасовий захист отримали понад 100 тис. українських біженців (рис. 1).

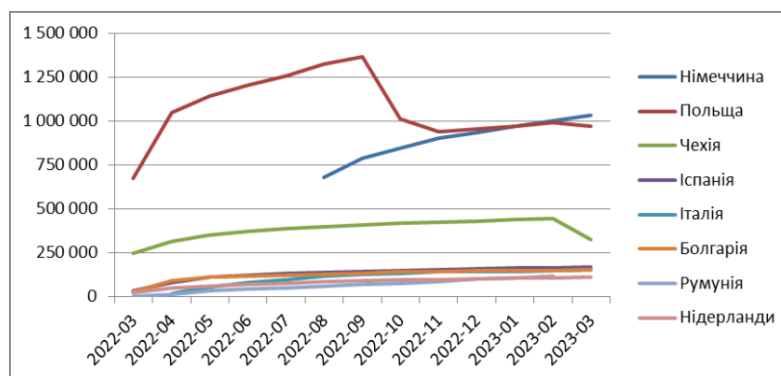

Рис. 1. Країни ЄС з кількістю бенефіціарів тимчасового захисту з України від 100 тис. осіб на кінець березня 2023 р.

Джерело: Складено за даними Євростату (Eurostat Data Browser)

Пов'язані з війною обмеження на виїзд для українських чоловіків призовного віку впливають на статево-віковий розподіл тих, які втікають від війни з України. Переважна більшість осіб, які прибули до європейських країн після 24.02.2022 р. і скористались там тимчасовим захистом, це жінки і діти. При цьому до 60% тих, хто залишив Україну, працездатного віку. У віковій структурі прибулих найбільшими є частки жінок у віці від 18 до 34 років (25,6%) й у віці від 35 до 64 років (17,1%). На чоловіків у цих вікових категоріях припадає 8,9% і 7,1% відповідно (рис. 2).

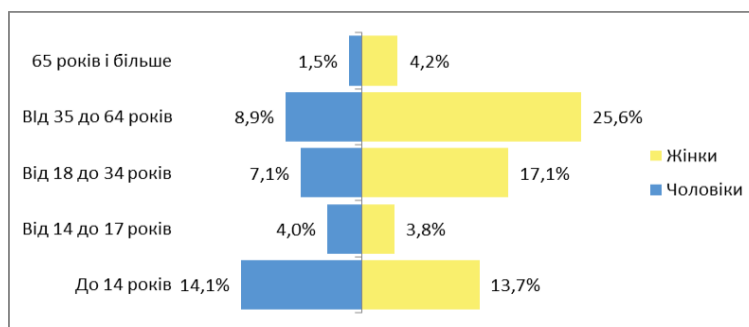

Рис. 2. Структура бенефіціарів тимчасового захисту з України в країнах ЄС за статтю і віком, на кінець березня 2023 р., %

Джерело: Складено за даними Євростату (Eurostat Statistics Explained)

Від самого початку повномасштабної російської збройної агресії Польща стала однією з головних країн світу, які прийняли перші масові хвилі біженців. Упродовж року чисельність біженців в Польщі суттєво коливалась: на фоні нових хвиль прибуваючих, українці повертались додому, переміщались до інших країн Європи та світу. Щодо динаміки працездатного населення, спостерігаємо зменшення числа отримувачів тимчасового захисту з України у віці від 18 до 64 років на понад 200 тис. осіб з близько 700 тис. осіб у серпні-вересні 2022 р. до майже 500 тис. осіб у березні 2023 р., що складає біля 50% у загальній структурі біженців (рис. 3).

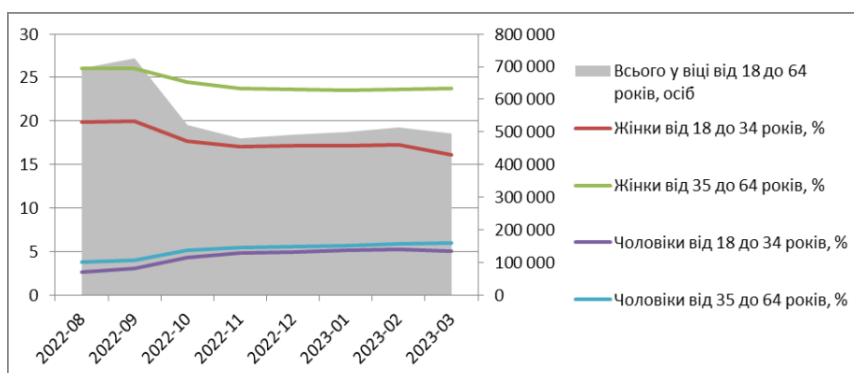

Рис. 3. Динаміка кількості і структури бенефіціарів тимчасового захисту з України в Польщі за статтю і обраними віковими категоріями, серпень 2022 р. – березень 2023 р.

Джерело: Розраховано за даними Євростату (Eurostat Data Browser)

Натомість у Німеччині з серпня 2022 р. по березень 2023 р. кількість осіб у віці від 18 до 64 років зросла більш ніж на 200 тис. осіб з близько 400 тис. осіб до понад 600 тис. осіб, що складає біля 60% у структурі українських біженців в Німеччині (рис. 4).

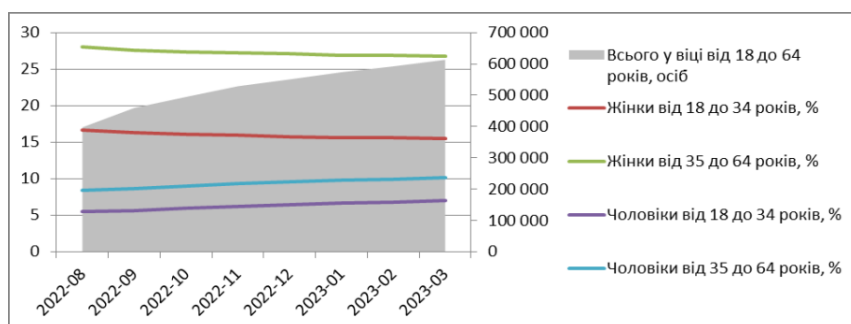

Рис. 4. Динаміка кількості і структури бенефіціарів тимчасового захисту з України в Німеччині за статтю і обраними віковими категоріями, серпень 2022 р. – березень 2023 р.

Джерело: Розраховано за даними Євростату (Eurostat Data Browser)

Порівнюючи дві країни, які прийняли найбільшу кількість біженців з України, бачимо, що попри існуючі обмеження на виїзд для чоловіків призовного віку, у структурі отримувачів тимчасового захисту як в Німеччині, так і в Польщі спостерігається стійка тенденція зростання частки чоловіків у віці від 18 до 64 років.

Українці, які скористались тимчасовим захистом в ЄС, отримали право на проживання, доступ до ринку праці, освіти, охорони здоров'я. Слід зазначити, що в порядку денному ЄС в останні роки все більшого значення набуває питання інтеграції громадян країн, що не є членами ЄС, які законно проживають у державах-членах ЄС, адже визнано, що успішна інтеграція необхідна для максимізації економічних і соціальних переваг імміграції як для окремих осіб, так і для суспільства.

Опинившись за кордоном, багато українців прагнуть інтегруватись в приймаючі суспільства насамперед через ринок праці. Легше і швидше цей процес відбувається через активну державну політику на ринку праці та усунення перешкод для працевлаштування, попередній досвід трудової міграції, зацікавленість роботодавців в українських працівниках, наявність чисельної української діаспори. Завдяки курсам з вивчення мови, а також програмам професійного навчання українські біженці отримують можливість розвивати свій трудовий потенціал на іноземних ринках праці.

Слід зазначити, що до повномасштабної війни міграційна присутність українців в країнах ЄС щороку збільшувалась. Це відбувалось на фоні зростання масштабів трудової міграції і розширення можливостей офіційного працевлаштування українських громадян в європейських країнах, про що свідчив ріст кількості чинних дозволів на проживання в країнах ЄС громадянам України, у тому числі діючих дозволів на проживання, пов'язаних з оплачуваною діяльністю. Зростаючі масштаби закордонної трудової міграції українців вже тоді набували загрозливого характеру, закладаючи ризики майбутнього кадрового дефіциту на національному ринку праці.

Нині інтенсивне скорочення чисельності наявного населення внаслідок масового виїзду українців за кордон несе не лише ризики для обороноздатності держави під час війни, але й супроводжується втратою людського капіталу, що є одним з вирішальних факторів для успішного відновлення і відбудови країни та її економіки після закінчення війни.

Досвід інших країн світу показує, що спричинена війною тимчасова еміграція може трансформуватись у тривале проживання за кордоном або навіть постійну зміну країни проживання. Частина українських біженців, адаптувавшись до умов проживання та інтегрувавшись у приймаючі спільноти (вивчивши мову, працевлаштувавшись, вступивши на навчання до учбових закладів, створивши сім'ї з іноземними громадянами, придбавши нерухомість), ймовірно залишиться там на довгий період або назавжди. В перспективі головними викликами для України стануть незворотна еміграція громадян працездатного віку, насамперед висококваліфікованих фахівців, а також неповернення молоді після отримання освіти за кордоном. Ризики зростають через новий підхід ЄС до міграційного менеджменту, який об'єднує політики у сфері міграції, притулку, інтеграції та заохочення імміграції необхідних європейському ринку праці фахівців.

В цьому контексті українській владі необхідно: сформулювати чіткі перспективи повоєнного відновлення економіки і розвитку громадянського суспільства, які б стимулювали повернення громадян; спрямувати зусилля на створення можливостей для гідної зайнятості в Україні, високі соціальні стандарти, стимулювати створення робочих місць з високою оплатою праці; впроваджувати європейські стандарти у соціально-трудої сфері в рамках європейської інтеграції.

Список використаних джерел

UNHCR: Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#category-2-348481>

Eurostat Statistics Explained: Temporary protection for persons fleeing Ukraine – monthly statistics. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#Where_in_the_EU_did_people_fleeing_Ukraine_go.3F
Eurostat Data Browser: Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpsm/

References

UNHCR: Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#category-2-348481>
Eurostat Statistics Explained: Temporary protection for persons fleeing Ukraine – monthly statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#Where_in_the_EU_did_people_fleeing_Ukraine_go.3F
Eurostat Data Browser: Beneficiaries of temporary protection at the end of the month by citizenship, age and sex – monthly data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpsm/

Жовнір С.

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ В ЄВРОПІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ, ВИКЛИКИ ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Svitlana Zhovnir – Candidate of Geographical Sciences, Senior Researcher, Department of Socio-economics of Labor, lanazh@meta.ua